

**STRUCTURI SINONIMICE BINARE ȘI TERNARE ÎN CRONICILE
MUNTENEȘTI DIN SECOLUL AL XVIII – LEA**

Aida Todi

Universitatea Ovidius Constanța

*Structures synonymiques binaires et ternaires dans les chroniques valaques du XVIIIe siècle
(Résumé)*

La coordination des synonymes existe dans plusieurs langues européennes, notamment dans les langues romanes. Le procédé rhétorique traditionnel qui consiste à juxtaposer deux ou trois synonymes caractérise le latin tardif et quelques écrits du Moyen Âge. Dans les chroniques valaques et moldaves, ce phénomène est fréquent. Notre article se propose de démontrer que, pendant le XVIIe et le XVIIIe siècle, ce procédé s'inscrit dans un certain maniérisme de l'époque.

0. Coordonarea a doi sau, mai rar, a trei termeni sinonimi reprezintă una dintre particularitățile sintactice pregnante ale cronicilor moldovenești și muntenești. Procedeele a atras atenția specialiștilor, care îl semnalează în opera lui Dimitrie Cantemir (Brâncuș, 1973, 83-88; Stela Toma, 1974, 288-298; Niculescu, 1980, 99-104); amplificări și nuanțări ale conceptelor prin juxtapuneri sinonimice de tipul „dragostea pe toate **îvinge și biruiește**”, „semne de **mirare și de minunare** unul către altul arată” (Niculescu, 1980, p. 9), sau „nu **era**, nici **să afla** dihanie carea ... de **virtutea și puterea** învățaturii aceștia cu mare **frică**, cu neîncetat **tremur** și cu nespusă **groază** să nu se clătească”, „cu **nepotolită și nestinsă** de foc pară”(Brâncuș, 1973, p. 85), excerptate din scrierile acestui cărturar, au fost înregistrate și în alte texte românești din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea (Grigore Ureche, Miron Costin) (Niculescu, 1980, p. 103-104).

Referindu-se la secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Gr. Brâncuș arată că „fenomenul repetiției prin sinonim, foarte frecvent în limba cărților epocii și mai târziu, se justifică stilistic prin nevoia unei clarificări maxime a semanticii enunțului” (Brâncuș, 1973, p. 85).

Construcțiile de tipul celor enumerate mai sus, în care sinonimele sunt utilizate în perechi, au fost numite de Al. Niculescu „structuri sinonime binare” (Niculescu, 1980, p. 99) sau „binoame sinonimice”(ibidem, p. 101), iar stilul

rezultat din reluări sinonimice bimebre ar reprezenta un **stil binominal**, termen preluat de la J. Marouzeau, care descoperea acest procedeu în texte din latina târzie (Marouzeau, 1946).

Alăturarea sinonimelor în perechi constituie o trăsătură stilistică întâlnită și în vorbirea populară, cu rol expresiv, nu numai în limba română, ci și în celelalte limbi, mai ales în limbile romanice (Malkiel, 1959). Grupările fixe din limba română **viu și nevătămat**; în **carne și oase**; **vai și amar**; **mare și tare** sau cele din în franceză **sain et sauf**, **bel et bien** sunt construite după același model. Astfel de structuri au fost înregistrate și în texte nonliterare din latina târzie, cu precădere în stilul juridic-administrativ, de către R. Politzer (1961), care precizează că „frazologia juridică a latinei (și poate a multor alte limbi) folosește perechi sau serii de sinonime sau expresii apropiate de sinonime” (ibidem, p. 485) și dă ca exemple: **iniuria** aut **molestia** facere, **lesionem** et **damnum**, **firma** et **stabilis**, **cupio** et **iubeo**, **donamus** et **conferimus**, **consors** et **socius**, **havere**, **tenere** et **possidere**; **teneas**, **possedas**, **gubernare** et **regere**, **rectori** et **gubernatori**, **totum** et **ad integrum**... **habeat**, **possidere** et **dominari**, **confirmare** et **signare**, per **iustitiam** et **lege**, nihil... **agere** aut **causare** etc., extrase din documente legislative din secolele al VII-lea și al VIII-lea (ibidem, p. 485-486). Notând că jargonul juridic utilizează asemenea binominale și în engleză („**peacefully** and **quietly**, **have** and **hold** said premises”) și că stilul binominal juridic al limbilor europene nu s-a dezvoltat independent, ci este probabil o moștenire a fenomenului latinesc (dar că natura legislativă a acestor documente nu explică în întregime procedeul stilistic), R. Politzer formulează concluzia că „repetiția sinonimică este caracteristică în general latinei târzii și perioadei timpurii a limbilor romanice” (în engleză **Romance**)(ibidem, p. 486-487). Acest procedeu retoric tradițional nu afectează numai limbile romanice propriu-zise (**Latin-Romance**), ci și pe cele germanice, influențate de latină (**Germanic-Romance**)(ibidem, p. 487). Asemenea structuri sinonimice au fost înregistrate însă și în textele medievale literare (S. Pellegrini studiază problema repetiției sinonimice în **Cântecul lui Roland**)(Pellegrini, 1957), prezența procedurii în discuție în textele literare și neliterare atrăgând atenția și altor specialiști (Elwert, 1954; Marroni, 1954; Roselli, 1954; Pizzorusso, 1957). Fără a infirma sursa latină a acestui procedeu, menționăm că repetarea sinonimică este întâlnită sporadic și în vechile texte românești religioase, care au la bază un original slav (Olteanu, 1962, p. 21).

1. În ceea ce privește structura și frecvența juxtapunerilor sinonimice la cronicarii munteni se pot face următoarele constatări:

1.1 Uneori sinonimele se organizează în **structuri ternare** (sau de mai mulți termeni); acest tip poate fi întâlnit în toate cronicile muntenesti; cele mai frecvente sunt la Radu Greceanu: „*Ceachi Laslo, ungur de fel, om hiclean, înșălător și mare mincinos.*” (RG, 17); „*multe ale țării trebi, păsurii și grele nevoi ce avea nespuse*” (RG, 81); „*pentru folosul, starea și chiverniseala țării.*” (RG, 178); „*arătând multă dragoste, supunere și plecăciune*” (RG, 197); „*lăsând ... iubitelui ei soț ... necovârșită mâhnire, jale și fără dă măsură întristăciune.*” (RG, 199); „*știind păsul, greul și nesuferita nevoie...*” (RG, 200); „*poate fitecine să socotească în câtă grijă, întristare și mâhnire (...) au intrat.*” (RG, 202); „*om foarte rău, zavistnec și turburătoriu asemine.*” (RG, 234).

Le întâlnim mai rar la Constantin Cantacuzino: „*milostiv împărat și cătră creștini blând și făcătoriu de bine.*” (CC, 26); „*astăzi acel neam atâta iaste de scăzut, de supus, de hulit și de ocărât, și de mujic, cât..*” (CC, 40); „*și-l ruga să nu-i calce, să nu-i strice și să nu-i piarză.*” (CC, 62), la Radu Popescu: „*vaiete și țipete, plânsuri, dăspărțiri unul dă altul...*” (RP, 251) și în Anonimul Brâncovenesc: „*de-i veți bate și-i veți birui pre vrăjmași, și-i veți gonii departe de vecinătatea noastră.*” (AB, 287); „*însă cu mare grije și frică și întristăciune.*” (AB, 319).

1.2 Se organizează în astfel de perechi (sau grupuri de câte trei) sinonime **clase lexico-gramaticale diverse**; astfel, cuvintele antrenate în relația de sinonimie pot fi:

- **substantive**: „*ne-au rămas și aici niște spuneri și niște povești.*” (CC, 6); „*nici o povățuitură, nici un ajutor, nici nici o luminare avem de la pământeni noștri.*” (CC, 7); „*viața și traiul și învățăturile tale noi nu le putem răbda.*” (LC, 88); „*pre câți mișăi a miluit și săraci.*” (LC, 91); „*carele au fost peirea și stricăciunea împărăției.*” (RP, 230); „*mare jale și plângere era într-înșii.*” (RP, 304); „*spre ocrotirea și folosul ticăloasii țări socotind.*” (RG, 13); „*multe zătacniri și piedici acolo li s-au pus.*” (RG, 13); „*n-ați vrut să păziți tocmealele și legăturile cum zic la noi, la nemți, parola.*” (AB, 286); „*au avut odihnă și pace în scaun.*” (AB, 293).

- **adjective**: „*atâta iaste de netocmit de încurcat și de scurt.*” (CC, 5); „*ticăloasă și jalnică iaste.*” (CC, 8); „*slobozi izvoară de învățătură limpede și necurmată.*” (LC, 86); „*niște cuvinte nebune și turburate ca acestea.*” (LC, 88); „*de v-am învățat ceva rău și făr' de lege.*” (LC, 89); „*acei răi și cruzi boiari.*” (RP, 288); „*s-au arătat bun, blând, milostiv.*” (RP, 292); „*Ceachi Laslo (...) om hiclean, înșălător și mare mincinos.*” (RG, 17); „*faptele lor cele*

spurcate și păgâne.” (RG, 59); „viind oștile turcești *grele și multe.*” (AB, 306); „fiind *blând și răbduliu.*” (AB, 316)

- **verbe** (la moduri predicative sau nepredicative): „*au pomenit și au scris de adevărul ființelor.*” (CC, 3); „*pricină de a cerca și a iscodi adevărul alții au dat.*” (CC, 4); „*Nu grăiesc aici, nici zic de marele Moisi...*” (CC, 4); „*acei mănăstiri i să închină și i să afierosește.*” (CC, 7); „*să crească și să înalțe în toate faptele cele bune.*” (LC, 89); „*cei ce dorea câștigară și dobândiră pe cel jeluît.*” (LC, 90); „*foarte căuta, miluia, grijiia pe Nifon patriiarhul.*” (RP, 266); „*țara arzând și prădând*” (RP, 289); „*numai printr-înșii trebile a să desluși și dăzvoalbe.*” (RG, 13); „*altele mai de demult în inima lui hrănind și socotind.*” (RG, 17); „*să arate și să dovedească dragostea și prieteșugul.*” (RG, 141); „*să zică și să mărturisească.*” (AB, 303); „*foarte s-au mânieat și s-au întristat de oamenii aceia.*” (AB, 319).

- **adverbe (locuțiuni adverbiale)**: „*foarte greu și rău (...)* le-au stricat.” (CC, 13); „*cum pot de frumos și de tocmît a otcârmui și a purta orice stăpânire ce ar avea în mână.*” (CC, 42); „*el foarte să îngrijă tare.*” (LC, 133); „*lucrurile cu socoteală și cumsăcade spuindu-le.*” (RG, 30); „*în ce chip și cum au fost.*” (RG, 180); „*era foarte greu și peste puțință așa dăgrab atâta sumă dă pungi din țeară a să da.*” (RG, 223); „*asa și într-acestași chip au mers domnul.*” (AB, 315); „*nemții [...] tirănește, păgânește, făr' nici o milă (...)* muierile și copiii lor îi omorâea.” (AB, 329).

Cel mai frecvent sunt antrenate în această relație de sinonimie substantivele și verbele; într-o măsură mai mică, adjectivele, iar la adverbe se constată de obicei corelarea a două locuțiuni adverbiale (formate din prepoziție + substantiv) sau a unui adverb cu o locuțiune adverbială.

Sinonime coordonate de tipul celor menționate mai sus se întâlnesc și astăzi; unele fac parte din stilul popular, vorbit: **mare și tare, viu și nevătămat, vai și amar, în carne și oase** etc.; altele aparțin registrului literar, elaborat; chiar dacă adesea sunt catalogate, de norma actuală, ca fiind pleonasmе, ele au o justificare oarecum similară celei care a stat la baza grupărilor sinonime din cronicile secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea; este vorba despre structuri sinonimice ca: **firesc și natural** (sau **normal și firesc**), **rodnic și fructuos**, (a face) **cinstea și onoarea**, cu **stimă și respect** etc.

1.3 în ceea ce privește **etimologia** celor două (mai rar, trei sau mai multe) sinonime coordonate, este de reținut situația - mai rară - în care primul sau al doilea sinonim este un neologism pentru epoca respectivă, având rolul de a-l explica pe acesta; astfel de sinonime apar la Radu Greceanu: „*nemții nu*

urma după ale lor **fandasii și părerii nebunești**.” (RG, 27); „le-au adus cu **cinste și mare pompă**.” (RG, 66); „mai mult pentru **țară și patrie**.” (RG, 183); „vrăjmaș și împotriv nec lucrul, foarte neplăcut și lui Dumnezeu și oamenilor, ci foarte **statheros și nemișcat stând**.” (RG, 184); „împreună cu el au trimis **sol mare și plenipotențial** pre Petre Șafirov.” (RG, 186); „aflat-au alt **mijloc și organ** pre carele acea vrăjmășească voie a-și împlini.” (RG, 234) și la Constantin Cantacuzino: „**orânduilele și dogmele bisericii sfinte**.” (CC, 43); „de **tirănia și de hlăpiia** unor neharnici.” (CC, 44); „**crud și tiranic** lucrul iaste.” (CC, 47); „**rele stăpâniri și crude și tirane**.” (CC, 64); „romana **monarhie și putere**.” (CC, 12).

În cele mai multe cazuri, însă, abordarea etimologică a sinonimelor în discuție devine interesantă mai ales din perspectiva cititorului actual, care descoperă, în aceste perechi, *cuvinte sau sensuri astăzi dispărute sau cu circulație restrânsă, dar curente în epocă*: „**cu greu și cu nămar** iaste a da, zic, începătură...” (CC, 4); „făr’ de nici o **orânduială sau tocmeală**.” (CC, 6); „sînt de un **neam și un rod cu ceștea**.” (CC, 24); „**puind capete și otcârmuitori romani** toatei Dachii.” (CC, 24); „(cetatea) cu **silă și cu biruință** o au luat.” (CC, 27); „**săraci și becisnici** au fost rămas și aceia.” (CC, 32); „nu zic grecească în această cum grăiesc ei acum, de o **au stricat și o au grozăvit foarte**.” (CC, 41); „**întorce-ți mila și milosârdia** ta cătră dânsul.” (CC, 43); „**povestesc și băsnuiesc** între ei.” (CC, 46); „am văzut și am cetit de **pogorârea și ijderenia**, adecâte cum ar fi fost dintr-acei **tâlhari și furi** ce au fost adus Laslău-craiu.” (CC, 49); „**certe și vrăjbi** (...) **i-au surpat și i-au răsipit**.” (CC, 67); „**grăia-le de pravilă și de lege**.” (LC, 86); „**tocmise și ijderise**.” (LC, 97); „și alte **ciudese multe și arătări** făcea Dumnezeu.” (LC, 102-103); „făcând multă **pieire și robiciune** țării.” (LC, 152); „foarte **să înălța și să trufia**.” (LC, 1976); „despre **istovul și contenirea** ei era acestea toate.” (RG, 23); „toate **scârbite și întristarea trecutelor primejdii spre bucurie** le-au întorsu.” (RG, 31); „cu **cinstitul și blagovodnecul** unchiul mării-sale.” (RG, 65); „priimire cu **cinste și cu pompe** mari făcându-li-să.” (RG, 65); „cu **frumoase cuvinte și căzute**, pre sol înapoi l-au trimis.” (RG, 114) „alte lucruri **necăzute și necuviincioase**” (RG, 184); „să fie peirea **patriei și norodului**.” (AB, 284); „au fost om **prost și neînvățat**.” (AB, 335).

1.4 Structurile sinonimice binare discutate prezintă un grad mai înalt de elaborare în cronicile lui Constantin Cantacuzino și Radu Greceanu; frecvența lor la cronicarii amintiți este mult mai mare decât în celalte cronici muntenesti studiate, iar uneori sinonimia antrenează **construcții mai ample** (locuțiuni,

sintagme) sau se stabilește între propoziții (sau între un cuvânt și o locuțiune / sintagmă / propoziție). Cităm câteva astfel de exemple excerptate din cronică lui Constantin Cantacuzino: „*au lăsat toate de s-au surpat în prăpastia uitării și în întunerecul de veci au rămas.*” (CC, 6); „*pe lăcuiitorii ei rău îi defaimă și multe hule le gădesc.*” (CC, 8); „*nici îi uita ca în lungă odihnă și în lină pace să să afle.*” (CC, 13); „*cu mare greime de oști și cu nespuse puteri s-au sculat a oști.*” (CC, 14); „*câte și câte războaie grele și bătăi sângeroase făcuse între dânșii.*” (CC, 14); „*să nu să afle și la iveală să nu iasă.*” (CC, 20); „*sculându-se și rădicând cap.*” (CC, 26); „*pre cei buni să laudăm și bine să cuvântăm, pre cei răi și cruzi să ocărâm și rău să-i pomenim.*” (CC, 28); „*cunoscuți fură și la lumină veniră.*” (CC, 31); „*nu fără multă și nespusă vărsare de sânge și omorări necrezute...*” (CC, 65); „*nici romanilor acea bătaie (...) nesângeroasă și fără de mare pagubă n-au fost.*” (CC, 77). Aceste exemple sunt numeroase și în cronică lui Radu Greceanu: „*cu minciuni și cu nădejdi deșarte purtându-l.*” (RG, 18); „*foarte cu greu și peste toată puțința fu.*” (RG, 19); „*ceririle lor era ... cu greutate mare nesuferită și peste toată puțința.*” (RG, 22); „*multe stricăciuni și lucruri făr' de cale au făcut.*” (RG, 24); „*om rău și fără frica lui Dumnezeu.*” (RG, 58); „*cu mare greu și cu multu păs era țărâi.*” (RG, 96); „*aflându-se turcii întru mare groază și temere nu puțină.*” (RG, 178); „*iaste fără de cale și fără de cuviință.*” (RG, 184); „*voia cea dă sus a sfântului cerescu și vecinic împărat.*” (RG, 184); „*cu mare întristare și dă inemă zdrobire (...) au trecut.*” (RG, 186-187); „*vor petrece cu liniște și fără de grijă.*” (RG, 197); „*avea mare râvnă și fierbinte dragoste.*” (RG, 209); „*cu dârză inimă și cu mare megalopsihie.*” (RG, 216); „*nu era puțin greu și ușoară povară a să plini atâtea porunci dăodată.*” (RG, 221); „*în cât necaz și zdrobire a inimii și domnul și toată boierimea să afla.*” (RG, 230).

Într-o măsură mai mică, sinonimia respectivă apare și în alte cronici; am mai întâlnit-o în Letopisețul Cantacuzinesc („*îi veni gând bun și cuget dumnezeiesc.*” - LC, 100; „*el să temu de înșălăciune și de pâră mincinoasă.*” - LC, 128; „*cu mulțime de turci și tătari fără număr.*” - LC, 130; „*cu blândețe și cu cuvinte dulci pre toți îi mângâia.*” - LC, 164; „*ca niște oameni răi și făr' de Dumnezeu* - LC, 165) și în Anonimul Brâncovenesc („*era ... îndoșiți și cam cu părere rea.*” - AB, 279; „*au stricat țara și multă pagubă făcu țării cu Bălăceanu.*” AB, 296; „*îi dete știre și-i zise.*” - AB, 309; „*cu mare pompă au intrat și cu mare mândrie.*” - AB, 309).

1.5 La unii cronicari procedeul devine în mod evident o amprentă a stilului, fapt dovedit de prezența unor fraze ample construite după acest model,

care se constituie dintr-o aglomerare de sinonime coordonate în **structuri binare** sau **ternare** (rareori mai ample). Acestea sunt frecvente în cronica lui Constantin Cantacuzino:

"Acelora **știința și învățătura** nu era **firească și omenească**, ci **peste fire și dumnezeiască**, **luminate și învățate mințile și cunoștințele** lor, de duhul sfânt, **izvorul și lumina adevăratei științe și înțelepciuni**." (CC, 4);

"Nu numai **de râsul** altora și **de ocară** sîntem, ci și **orbi, surzi, muți** sîntem **de lucrurile și faptele** celor mai de demult, ce într-acest pămînt **s-au întîmplat și s-au făcut**." (CC, 5); "**mai răi și mai cruzi** decât **fiarăle** cele **nedumesticite și mânioase**, și decât **aspidele și vasilicii** cei **otrăviți și veninați**." (CC, 19);

"Dumnezeu cel ce numai iaste singur **vecinic și neschimbat**, așa **au vrut și au orînduit** lucrurile lumesti, ca să se **mute și să se strămute** și cele ce par oamenilor mai tari, mai înțelepte." (CC, 40);

"nu fără **multă și nespūsă vărsare de sânge și omorări** necrezute, nice fără de **dese, groaznice și grele războaie**." (CC, 65);

"**multă seamă de ai s-au purtat și s-au ținut**, nici grijă lor de **alte domnii și crăii** măcară era, căce **multă și puternică oaste** avea (...) tot **tari și puternici** era." (CC, 68).

De asemenea, la Radu Greceanu:

"arătînd în ce chip **gîndul și pornirea** nemților era și de cine aieva **îndemnați și porniți** sîntu, la mare **grijă și întristare** au venit și domnul, și boiarii **toți care fruntea țării era și să afla** lângă domnu, văzînd silnica **faptă a nemților ce pusese înainte**, care era începătură de stingerea țării, însă nu den **singură voie și socoteala** nemților acelea venia, ci cum mai sus s-au zis, den **demnarea și pornirea hiclenilor și vânzătorilor** țării, căroră capul Bălăceanul Costandin era." (RG, 21);

"măriia-sa și **toți alalți la mare turburare și întristare** să afla, văzînd că **pridedise nemții țara**, cu **povățuirea și îndemnarea hiclenilor și vânzătorilor de țară**." (RG, 25);

"știia **jafurile și răotățile** ce făcuse în țară, ci așa toată **gloata** lui și **strânsoarea** lui precum au fostu **hoțească și tâlhărească**." (RG, 75);

"**făcut-au socoteală și s-au sfătuit** cu toată boierimea pentru **dăjdile și nevoile** țării, cum și în ce **fel s-ar putea afla mijloc**..." (RG, 112);

"voi să pomenescu de **minunata și preafrumoasa** târnosanie care s-au făcut la **sfânta și dumnezeiasca** mănăstire a lui Sfeti Gheorghie, de **preaslăvitul și înălțatul** domnu Io Costandin Brâncoveanu." (RG, 151); "**neiubitoriul**

neamului omenescu, semănătoriul de zizanii, **începătoriul** zavistii și însuși **zavistnecul** și **ficleanul** diavol, care pururea **binele** și **folosul** îl zavistuiăște, nu au lipsit nicidecum, nici lipsește lucrurile **a nu le turbura** și **a le neliniști**. Și când în bună **odihnă** și **liniște stau** și să **află a nu le mișca** și **strămuta** (...) cu multă **perire** și **moarte** în dobitoace, aflat-au un **mod** și **organ** ca acela pren carele **a o turbura** și în **grele bănuieli despre stăpânitori a o băga** (...) **a le strămuta** și **a le strica**, aflat-au, zic, **organ** și **vas** priimitoriu de zavistie pre Toma Cantacuzino." (RG, 179).

"ca să fie **dă a direge** și **dă a îndirepta** drumurile pă unde **tini** și **noroaie** s-ar întâmpla, care poruncă **grea** și **peste puțină fiind** (...), mai vârtos pentru marea **grabă** și **pripă** ce era, nu în puțină **mâhnire**, **grijă** și multă **inimă rea**, domnul și toată boierimea să afla." (RG, 190).

Fără să aibă aceeași pondere, procedeul poate fi semnalat și la alți cronicari; la aceștia structurile sinonimice binare și ternare apar mai rar și nu se organizează în fraze atât de ample; în cele ce urmează indicăm câteva exemple din celelalte cronicari, cu mențiunea că ele sunt izolate: Radu Popescu ("**au început a-și tocmi** și **a-și îndrepta țara cu județe, cu judecători, cu boierii**." - RP, 228); în Letopisețul Cantacuzinesc ("**grăia-le de pravilă și de lege, de tocmirea bisericii și de dumnezeieștile slujbe de domnie și de boierii, și de mânăstiri și de biserici și de alte rânduri de toate**." - LC, 86); și în Anonimul Brâncovenesc ("**scriind cărți (...) de frăție și de prieteșug, multă obidă și inimă rea avu și norodul ce era în pământul acesta, nici o laudă, nici o cinste n-ar fi fost**." - AB, 284).

Exemplele date mai sus ilustrează acel **stil binominal** rezultat din reluări sinonimice bimembre, pe care J. Marouzeau îl semnala în unele texte din latina târzie și care a fost înregistrat de mai mulți cercetători în opera lui Dimitrie Cantemir; Al. Niculescu amintește că procedeul apare și în alte scrieri românești din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea și excerptează câteva exemple de la Grigore Ureche (**Predoslovia la Letopisețul Țării Moldovei**) și Miron Costin (**Predoslovie sau voroava către cititori**) (Niculescu, 1980, p. 103-104), precizând că ambii cronicari "se resimt, în stilul lor, de modelele retorice ale frazei latinești deprinse în colegiile iezuite, de la Bar și de la Lwow." (ibidem, p. 104). Nici unul dintre cercetători nu a semnalat însă prezența acestor structuri la cronicarii munteni. La Constantin Cantacuzino și Radu Greceanu acestea au putut fi influențate, evident, de latină (sintaxa acestor cronicari prezintă și alte elemente de aceeași factură: o anumită topică, dislocări sintactice etc.); la ceilalți cronicari, chiar dacă și ei cunoșteau latina,

credem că este vorba, mai degrabă, despre un manierism al epocii, despre imitarea, uneori timidă, a unor astfel de modele, inspirate poate chiar de stilul celorlalte cronici românești.

BIBLIOGRAFIE

a. Surse primare

AB: *Istoria Țării Rumânești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717 (Cronica anonimă despre Brîncoveanu sau Anonimul Brîncovenesc)* în *Cronicari munteni*, II, ed. Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 273-352.

CC: Cantacuzino, Constantin, *Istoria Țării Rumânești*, în *Cronicari munteni*, I, ed. Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 3-79.

LC: *Istoria Țării Rumânești de cînd au descălecat pravoslavnicii creștini (Letopiseșul Cantacuzinesc sau Anonimul Cantacuzinesc)*, în *Cronicari munteni*, I, ed. Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 83-224.

RG: Greceanu, Radu, *Viața lui Constantin Brîncoveanu*, în *Cronicari munteni*, II, ed. Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 5-272.

RP: Popescu, Radu, *Istoriile domnilor Țării Rumânești*, în *Cronicari munteni*, I, ed. Mihail Gregorian, Editura pentru Literatură, București, 1961, p. 227-577.

b. Surse secundare

Brâncuș, Grigore, 1972, *Observații asupra structurii frazei în "Istoria ieroglifică"*, în AUB (LLR), XXII/1972, nr.2, pp. 83-88.

Elwert, W. T., 1954, *La dittologia sinonimica nella poesia romanza delle origini et nella scuola poetica siciliana*, in Bolletino del Centro di studi filologici linguistici siciliani, 2/1954, pp. 157-171.

Malkiel, Yakov, 1959, *Studies in Irreversible Binomials*, in Lingua, VIII/1959, nr.2, pp. 113-160.

Marouzeau, Jules, 1946, *Traité de stylistique latine*, Paris, 1946.

Marroni, Giovanni, 1954, *Annominazioni et iterazioni sinonimiche in Juan Manuel*, in Studi mediolatini e volgari, 2-1954, pp. 57-70.

Niculescu, Alexandru, 1980, *Structuri sinonimice binare în stilul lui Dimitrie Cantemir*, în Între filologie și poetică, București, 1980, pp. 99-104.

Olteanu, Pandele, 1962, *Contribuții la studiul elementelor slave din cele mai vechi texte românești*, București, 1962.

Silvio Pellegrini, 1957, *Iterazioni sinonimiche nella Canzone di Rolando*, in Studi mediolatini e volgari, 1/1957, pp. 155-167.

Pizzorusso, V. P., 1957, *Iterationi sinonimica in testi prosaistici mediolatini*, in Studi mediolatini e volgari, 1957, pp. 51-73.

Politzer, Robert L., 1961, *Synonymic Repetition in Late Latin and Romance*, in Language, XXX, 34, No. 4, 1961, 484-487.

Roselli, Ferdinando, 1954, *Iterazioni sinonimiche in Tirso de Molina*, in *Studi mediolatini e volgari*, 2-1954, pp. 239-250.

Toma Stela, 1974, *Über der Wortschatz in Cantemir Roman "Istoria ieroglifică"*, in *Dacoromania*, Freiburg/Munchen, nr. 2/1974, pp. 288-298.